

EFF'S SURVEILLANCE SELF-DEFENSE

ပုံငွေအင်းတိုင်လာ• လုံပတ် စိုခိုင်ကိုင်လုံဖးဆါး

<https://ssd.eff.org/en/about-surveillance-self-defense>

LOCALIZATION LAB

ပွဲအင်းတိုင်လာ လုံပတ်စိုဉ်ခိုဉ်ကံဉ်လုံဖးဆါ။

ပွဲအင်းတိုင်လာ လုံပတ်စိုဉ်ခိုဉ်ကံဉ်သယ်ခါ သုံဖေလော ပတ်စိုဉ်မါဉ်နေဂျာဆါ။

ဣအထိုင်သုံကံဉ်ရေဉ်ဣပတ်စိုဉ်လင်လခဣ မွဲလုံခိုဉ်ကံဉ်ထုကံဉ် ဆိုဣမးလုံမိဉ် ဆေဝံ လုံ။အမွဲအံဣသုံယောထခုဆာ ဣပတ်စိုဉ် ဣ အိုဣနုကံဉ်လင်အင်းယုမံဣ ကေဝံ ဝေ လုံဣကံဉ် ဖိုဉ် ကိုဝံ မိဉ်ခု ဆေဝံ လုံ။အိုဣခါဟံဉ်ဣ ဣပတ်စိုဉ်သယ်ဣ အင်း ကေဝံမာထာ လိုကံဉ်ဖုံအအေး၊ ခိုဉ် ကံဉ်စွး၊ လင်တုမုဉ် ပတ်စိုဉ်သယ် အေကဲ ထင်းစါ စိုဉ် မံ ဟေဝံ စွးတယ်ဝေ ဆိုဣပေတ်စိုဉ် အို လိုဉ် ညောဟံဣထုကံဉ်လုံမိဉ်လုံဆါ။

ဆိုဣဖိုဉ်သယ်ခါ မွဲ [ပတ်စိုဉ်မါဉ်နေဂျာ\(password manager\)](#)ဣ မံမာ ဆိုဉ် ဖေ ဣကေဝံ လုံဆါ။ ပတ်စိုဉ်မါဉ်နေဂျာဣ အင်းတိုင်တုအံသံဣ မံအိုကံဉ်ကေဝံထာဖေ ဣအိုဟုဉ် ပတ်စိုဉ် ဆေဝံ လုံ။အိုဣခါဟံဉ် ဣသုံပတ်စိုဉ်မံဣ ညေ ဆိုကံဉ်မံဣသယ်ဣ မာ ဆိုဉ် ဖေ ထိုင်ဣအင်း အိုသမးလုံစးဝး သယ် ဆေဝံ လုံ။ ပတ်စိုဉ်မါဉ်နေဂျာ

- ဟုံလဝံဝေပတ်စိုဉ် ခိုဉ် ကံဉ်ဣ ဝေမံဖာစးကး မွဲမိဉ်လုံမိဉ်ဣ ဖုံလေင်းကဲဝေ ဆေဝံ လုံ၊
- အိုဣကေ ဣဖေ ပတ်စိုဉ်အိုမိဉ်အိုဆဉ်ဆဉ်(ညေ လဝံ ဆိုဉ် ဖေ ဆိုအင်းစာ စးစါညေ)အို ဟေဝံ ပြဣဆေဝံ လုံ။
- ပိုဣထဝယ် ဣပတ်စိုဉ်လုကံဉ် ဆိုဉ်ညေ လုံဟုဟုဉ် [မါစိုဣပတ်စိုဉ်master password](#) ((စး) [ပတ်စိုဣဖေ: passphrase](#))

ခမးပတ်စိ XC ဣမွဲစးဆါဉ်ညေ ဟုအိုခိုဉ် ဟေဝံ ပုဂံထင်းဆိုအိုခိုဉ်မု ညေ ဆို ဖေ ပုဉ်အိုဟုဉ် ပတ်စိုဉ်မါဉ်နေဂျာ လုံမိဉ်လုံဆါ။လုံဣ ဒက်ခဲစတဝံဖဉ်ခါဟံ ဣဆူလင်အိုကံဉ်ထေဖုံဟေဝံ(စး) ဆူခိုဉ်ထလုံဣ [ဝက်ပုဣဘာweb browser](#) ဆါ။ ခမးပတ်စိ XC ဣအိုဆိုမာ ညေ အိုအင်းလယ်သာသိုအေးဆါ။အိုဣခါဟံဉ် ဣအေးသာဣအင်းထိုင် အိုဝေဣ ဣမံဟုံပုဉ် ညေ အို ထိုဉ်စိုဝံ သာဆါ။လုံ စက် တေဉ် ဖိုဉ် ခဝံ ဣအင်းလယ်ထိုင် ကေဝံ လုံဆါ။

လင်အင်းယုဖေဝေဣအိုဟုဉ် အိုထခုဆာထုကံဉ်ပတ်စိုဉ်မါဉ်နေဂျာသယ်ဟုး။ အေ မွဲ အိုဟုဉ်ဆိုဉ်ထုကံဉ် [adversary သူ](#)ဣ မွဲဆိုပိုင်ကြိုဉ် အိုဆိုစးသာ ဣအိုဟုဉ်သမး အိုကံဉ်လေင်သာ ကံဉ်မိဉ်လုံဟေဝံဆါ။

ကင်းထိုင်ဣအင်းလာ

- သုံဖေလော ပတ်စိုဉ်မါဉ်နေဂျာ လုံဣအင်းတိုင်ဆို ဆိုဟုံအိုလုံမိဉ်မိဉ်ခါဆါ။
- ပတ်စိုဉ်မါဉ် နေ ဂျာဣ ပွဲထခုဆာဝယ်သွာ အိုဟုဉ်သယ်ဆါ။

- အင်းဃူလင်ထင်းဆုံသယ် ဝေးဆင်းဥပတ်စုံမင် နေ ဂျာ ဆုံလင်ဖူးလင်ဆင့်သယ်ဆါ။

အေ မွဲဏ်ကုံတဝ်သာ ဆုံဟယ်မာထီထွက်ဏ်စါစိုဝ် အင်းတိုင်သံငဲ့လာ• သွေဝ် ပညာဖူး လုံမိင်မိင်လုံ ဆါ။ ဏ်အင်းတိုင် ဧကဝ်ဝေ့ ပတ်စုံခိုင် ဧကင်သယ်ဟိုင် (ဏးသိုလော• အင်းတိုင်ပတ်စုံဥပတ် အိုင်ကုံလုံလင်း ဖင့်လဆါ။ ကေဝ် လင်ထာဝယ် အိုသမးသယ်ဏ် လုံဟုံဖုံလုံဥးဝေးအိုလင် လုံစံးစံးဏ်ဆါ။

အိုခိုင်လာ• ဆုံထိုင်ဏါင်းပတ်စုံလုံခေါဟ်နက် ဖိုင်ဥပတ် မာဏါင်း ကေဝ် လာ•လိက်ဖိုင် သယ်ဏ် ပုံဆိုင်ပဝ်လုံ ဧကဝ် ဆါ။တုံတယ်ယှာဏ် ကေဝ် မာဏါင်းထအိုသီးသယ် အင်း ကေ့ ဆူလင်လုံ စေဝ် ထင်းဖိုင် ဏ် အို ဟေ့ဝ်ကဲ ထွက် လုံဆါ။အိုယှာထွက်ဏ် ဏ် အေကေဝ် ဏါင်းဝေးလုံ ဖိုင်ဏ်သာဏင်းသီးလုံယဝ် လိုင် ဆါ။

- ဏ်စက်တုံမိက်အိုဟိုင်• ပတ်စုံ
- [ဆုံကာစိက်](#) အိုဟိုင်•ပတ်စုံ(ဟွဲ ညှပ်ပါင် ဃိုဆုံကာစိက်)
- မွဲ [မါစုံတာ ပတ်စုံ\(master password\)](#) (ဝေး) [ပတ်စုံဖူး\(passphrase\)](#) သယ် ဏ် မွဲဏ်အိုဟိုင်• ပတ်စုံမင်နေဂျာ([password manager](#)) လုံ။
- ဏ်အမေးမေးလ် [ပတ်စုံ](#)

မွဲလုံ•မာဏါင်း ပတ်စုံဆုံကးဟယ်အေးအေး ဖိုင် လုံမိင်ခိုင်ဏ်ဥပတ် [မွဲဝေ့ မွဲသယ်မာ ကေဝ်ထဖေ့ လုံမွဲ ဟေ့ဝ် ဟေ့ဝ် ဟိုင် ဟုံဖာထုံယဝေးကး သယ် ဆေဝ်လုံ။](#)ဆုံအင်းတိုင်ထမုဆာထွက် [ခိုင် ဏင်ဥဏေင်းယဝ်ပတ်စုံ](#) ဏ် မုစးသို•ဝေ့ [အင်ကုံလုံဒစ](#) ဥပတ် လိက်စုံ ရေင့်စေ့လုံ•လိက်ပုံညး သိုင် လုံဆင့်ဆါ။ဆုံအိုသမးဏေ့မိင်ဏ် မွဲဏ် ပတ်စုံဖူးလုံဆါ။ ဆုံပတ်စုံဖူး ယိုင် မွဲကေဝ်ဏါင်းမာဏါင်းထာ ပတ်စုံအိုထိုင်ထွက်ဆုံခိုင်ဖုံလုံမိင်ဆေဝ်လုံ။ ခေ့ကာစိက်ဥပတ်စုံမင်နေဂျာ အိုဟိုင်• ပုံမုံလပ်ပုစးသာ လုံ•အင်းကုံလော• အိုယှာထွက်လိက်ဏင်ဃူဖုံးဆါ။

ဝေးဏ်လဲဏ်စးသို• လိက်အိုယှာထွက်ဃူဖုံးလဲ။ဝေးဏ်လဲဆုံဆိုင်ထာ အင်ကုံလုံဒစ လုံလိက်ဖူးစံလုံဖး အိုင် လဲ။ ထဝ်စူးဥကေးဟယ်ဝေ့ ပတ်စုံဏ် ကင်ပျူတာဥပတ်မွဲသယ်မုံဖာဝေးအိုဟိုင်• ကးဝေ့ ဆေဝ် လုံဆါ။ အင်းဃူ ဖေ့လော• ထဝ်ထဝ်ဟိုင် လုံဟုံဖာဝေးကး ပတ်စုံ လုံ [ဗဒဒမယို ဆုံလပ်ပုလင်](#) အိုင် ဆေဝ် လုံ။

ကေ့ စိုဒ် မာဏါင်းလာ• ပတ်စုံဖူးဟိုင် သုံဖုံလော• EFF [လိက်စုံရေင့်](#) ဏင်မိင်ဆါ။

အေ မွဲဏ်ကင်ပျူတာဥပတ်စက်တုံမိက်သယ် ဆုံအင်းပင်•ဥကေထင်း စုံပါင်ဝါ•ခါ ဆူညှပ်လာ•ဆါ။စုံပါင်ဝါ•ဏ် အင်းခိုင် ယောဝ်•ထဖေ့ ဏ် [မါစုံတာပတ်စုံ](#) အိုဥပတ် ဆုံမုံအင်းသူး ဏ်ပတ်စုံမင်နေဂျာ ([master password](#))လုံဆါ။အိုခေါဟ်စိင် ဏ်ကင်ပျူတာဏ် အိုလုံဝ် ညှာဟ်ထွက် မုံစးအိုကုံဖေင်းထာဟိုင် မွဲဏ်စက်တုံမိက်လုံဖး သုံပတ်စုံမင်နေဂျာခါဏ် မာပြင်ဝယ် [မဝ်လ်ဝါ \(malware\)](#) ဆါ။

ဆုံးရှုံးမှုမှရှောင်ရန် ချောမောစွာ အားပေးရန်

သွားလာရာ “ဆုံးရှုံးမှုမှရှောင်ရန်” ချောမောစွာ အားပေးရန် စီမံခန့်ခွဲမှု ဝန်ဆောင်ခံရမှု
ကိုအားပေးရန်လိုအပ်သော အချက်အလက်များကိုအားပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဆုံးရှုံးမှုမှရှောင်ရန် ဝန်ဆောင်ခံရမှု သို့မဟုတ်
မိမိ၏အချက်အလက်များကို [ပတ်စဝေါ့ဒ် \(password\)](#) လိုအပ်မှု မှု အားပေး ယုံကြည်စေရန် ဆောင်ရွက်ပါ။

ဟိုင် ခေတ်ဆိုင်ရာလောက အားပေးရန် ချောမောစွာ အားပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဟိုင်အိုအင်အား အားပေးမှု
[ဆုံးရှုံးမှုမှရှောင်ရန် လိုအပ်သော အချက်အလက်များ](#) (security question)

ကိုအားပေးမှု ဝန်ဆောင်ခံရမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု

ကိုအားပေးရန်လိုအပ်သော အချက်အလက်များကို အားပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ အားပေးမှု ဝန်ဆောင်ခံရမှု အားပေးမှု
ကို အားပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ အားပေးမှု ဝန်ဆောင်ခံရမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု

ဝန်ဆောင်ခံရမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု

[ပတ်စဝေါ့ဒ်](#) မှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု

ပတ်စဝေါ့ဒ်အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု

ပတ်စဝေါ့ဒ်အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု အားပေးမှု

အေ မွဲဆုံစး ဆိုင် ကိုသိုင်ကိုစါခိုင် ကိုပတ်စုံဝ်-ကို ဆူအင်းကို လို ချင် ဖိုင် လို ဃေဝ် ဆါ။ အေ ဟိုင် ဟိုင်ခေဝ် အင်းကိုထော လို သစအ စက် တိုမိက် အိုင် ဆါ။

အင်းကို ပွဲ ထ ကိုပတ်စုံဝ်ဒတောပေစ လိုဆိုင်လင်ဖူးလင်ဆင့်အို အိုင် ဆါ။ ထိုင်ဆယ် ကော် ထိုင်ဆုံမာခိုင် အမွဲ ကိုပတ်စုံဝ်ဒတောပေစ လင်မာလင်ယူးအိုဟိုင် မာဆိုင် ကော် ကဲဝေ ဆေဝ် (စး)ကိုစက်တိုမိက် အိုစးလိုကိုအိုယိုင်ဆုံမာသယ် မာဆိုင် ကဲ ဆေဝ် ဆါ။ပတ်စုံဝ်မိုင်နေ ဂျာ သယ်ကို အိုဥးဥေ ထိုင်ဆယ်ဖိုင်ထော ဆေဝ် လို။အိုခေါဟ်စံင် ကိုအထိုင်ဆယ်စးသာ ပွဲ ကိုင်သယ်သစး ထိုင်ဆယ်ထိုင် ကော် လိုဆါ။

ခိုင် ကိုင်တယ် ပတ်စုံဝ်တိုမျင့်သယ်ကို မာကးဟယ်ဖေ ကော် ဝေ ဖွဲမိုဟယ်နက်အူးလင်သူး မွဲစးသယ် အိုဟိုင်ဆါ။ ကိုအေး ပိုင် ဝေးသာ ကိုအိုကင့်စါခိုင် လင်ပျက်လာ [ကေမိုင်ဆုံမာတဝ်လင် two-factor authentication](#) သယ် ဆေဝ် လိုဆါ။

ဆုံမာဆိုင် လိုကင်ကင်ကိုဥဝ် မွဲကေမိုင်ဆုံမာ ဆိုင် တဝ်လင်သယ် ဆေဝ် (ပိုကိုဝ်ဝေ ကော် တူးအက်ဖ်အေ 2FA ၊အးမိုင်ဆုံမာတဝ်လင်(စး) [ကေဆင့်ဆုံတိုင်ပါင် two-step verification](#) မာကင်းသယ် ဆေဝ် လို။) ပိုအေးသိုစးသာ ဆုံမာလိုဖး ယိုင် ကို ပိုစးအိုဥေ ဆုံကိုင်ဖာကေမိုင် ဆေဝ်လို။(လို [ပတ်စုံ](#) ဥေ ကေမိုင်ဆုံမာ)သယ်ကို မိုမာကဲဝေ အိုသစးအိုကင့် သယ်ဆေဝ်လို။

ကေမိုင်လိုမိုင်ဆုံမာကိုဥဝ် မာကဲထင်းဖေ လိုမိုင်ပါကာစိက်ခင့် (စး) လိုမိုစါင်ဖို ဖိုင် အင်းတိုင်ပွိုင်ပွိုင် အိုကင်းသယ် ဆေဝ်လို။

ကေမိုင်ဆုံမာတဝ်လင်သယ်ကို သိုစိုင်ဖေ လိုကိုဖိုမို စါင် အိုင် ဆေဝ်စါခိုင် မာကဲထင်းကိုလို့ ကော် ဝေ ကေမိုင်ဆါ။

- ကိုဖိုကို အိုဆိုင်ကဲဝေ စးဆိုင်ဥေ ဆုံစးစါခင့် မာထေဆာဆုံမာသယ် ဆေဝ် လို ။(စေ [ဂူလ်ဆုံတဝ်လင်](#)(စး) [ဆုံတဝ်](#))သယ်ကို ကိုသို ဖေမိုကော် အိုဆင့် ထဝ် လိုမိုင်ဟာဝဲလ် စက်တိုမိက် အိုင် ဆါ။(ဟ့ စေ ယူဘာစကေ) လင့်ဆါ။
- ဆုံမာ ဆိုင် ဆုံမာသယ်ကို သို စိုင် အက်စ်အိုင်မ်အက်စ လိုက်ဖိုးသယ်ဥေ ဆုံစးစါခင့်သယ် စးဆိုင် ဥေကိုစးလိုဝ် နက်အူးလင်အိုမိုင်အိုလင်သယ် ဆေဝ် လို။

ကျ်အေ လဲတၢ်ကောဝ် စါဇိဝ် အင်းထုင်သိုဖှေ် လာဟံင်ခေဝ် ခင်မာ ကောဝ် ခင်မာ ကောဝ်
ခင်လိက်ဉ်အံ့ဟံင် ခေ ဆိုတဝ်လိင်အက်ပ (စး)အံ့ဆင့်ထင်လိုဟာဟာဝဲလ် စက်တိုဗိက်သယ်
ကင်ထစးဆါ။အံ့ဝေ့ကျ် မုယဝ်စွးဝေ့ ဆိုမာထိက်ထုင်ဆာသယ်ဟံင် လိင်စါင်းထေ
ဆိုတဝ်လိင်လိုအံ့သစးဖိုလခဉ် လိုဆင့် အိုဝ် ဆေဝ် လိုဆါ။

ဆိုမာဆိုင်လိုကင်ကျ်ဉ် မွဲဝေ့ ဂုဂဲလ်လို အံ့သစးသယ်ကျ် ပယ်တဝ်ဉ်အင်းတါင်ဖှေ် လိုစင်ပတ်စိုဝ်စို
ရေင်သယ် ဆေဝ်လို။ပုကိုဝ်ဝေ့ လိုဟာဟံင်သိုပတ်စိုဝ်သစး မွဲဝေ့ဆေဝ် လို။အံ့ကျ်သယ်ကျ်
ပေင်ထုင်ထင်းဝေ့ဟံင် ကော် ကါင်းထာ ထင်လိက်စါ မု ကောဝ်ဟေဝ် လိုဆင့် ဆေဝ်လို။ပတ်စိုဝ်သယ်ကျ်
မာက်လို့လို့စင်လဝ်အံ့ခေါဟ်စံင် အေမွဲ စိုပါင်ဝါဟယ်နုက်အွးလင်ဉေ ကို မိုဝ် သယ် ဟယံမာ
ကောဝ်လိုစူးယာလိုခါင် ကောဝ်ကင်မိင်အေးဆါ။

လုံ့ခင်ခင် ကိုစား လိုဝံ့မာဖေ ပုဂံထင်းထိုင်ကုပ်တ်စံဝံ

ခွင်ဆုမာသယ် ထုဂ်လဝ်ဖုဟ်ပတ်စံဝံသယ်ကုပ် လုံလင်

ဒေလုံလင်စးခိုင်အေးဆါ။ ဆုတိုင်အုံမုဂ်လုံကင်ကင်ကုပ် နုပ်တ်စံဝံ မုစးထိက်ကဲအုံကျိုင်သယ်ကုပ်
အင်းထာမာ ကောပ် ဖေ အုံတာ ဆေဝ်လုံ။ အေ ဟိုင် ကွင့်ခွင်သယ် လုံခဝံ ပယ်တဝ်ဖေ ဆုပိုင်ကြိုင်
ဆုစးသာသယ် ဆေဝ်လုံ။ ကုပ်လင် ခုက် ထိုင် လာကင်သမး ကုပ်ဆုမာဝယ် သယ် လုံဖး မွဲဒေ ပတ်စံဝံဒေ
[ခေးခုပ်](#) သယ်ကုပ် မုသုံယော့ကဲညှိ ဆေဝ် လုံ။

ဆုတုံယုဂ်ကင်ဆာဆုမာသယ် မာဖေဒေ မုကောပ်တုံကျာအုံဒေ ပတ်စံဝံဆါ။ ကုပ်ကုပ်ဆာ ဒေကုပ်သမးအင်း
ပုထိုင် ဖေ ကောပ်ဒေ ဆေဝ်လုံဆါ။ ကုပ်အေခင်စါင်းဖာ ဆုဆုဂ်စါစိုင် ကုပ်အာကာသယ် မုယိက်ကင်ဒေ
မုစးဖင်ဒေ ဆုထုဂ်ယုးကုပ် ပတ်စံဝံ ဒေ ပုဂံထင်းဒေပါထင်းထာဆေဝ်လုံ။

ပုံသယ်အင်းဏင်ခိင်ဖါဝယ်အ်ဝေ [ပုယံ့စိုင်းခင်းဖာ ယူအက်စ်ထေခါနဲခိုင်](#) ဟိုင် အ်ဝေဏ် မု်ဖ်ကောင်းဝေ ပုမာဆိုစိုးသယ် ဖဝ်စုဂ်လဲသယ်ဟိုင် ဝေးခင်းဖာခေ ယူအက်စ်ထေခါနဲ ဆေဝ်လ်ခါ။ဏမိင်လ်ဆင့်ခင်ပုဝ် ဏ်ဝေး သေ့ယာ ကျ်ခင်းလာ ဝေးဆိုင်ခေ မှုမာထင်းဏ်ဟောင်းခေ ထုံကျာဏ် အ်ကုပေတ်စဂ်ဆိုမာသယ် အ်ဂုဏ်အ်တာ လ်ဖးဏ်ခါ။

ပုဆိုခိုင်ဖုးအ်လာ ဆိုကိုင်သယ်လ်ဖး

ဆိုသွာ

[ဏ်ဆိုသွာ adversary](#) ဏ် မှုမုမု(ဝေး)ကုရွဲဖင့်လ ဝေးဆိုင်ခေ ဆိုဝေးစါဖင့်တိုင် အ်ဖင့်လသယ်ဆေဝ်လ်။ဆိုသွာသယ်ဏ် ကါင်ဖာဆိုဏဝေဝ်ဝေ အ်ဆိုမာသုဆေဝ်လ်။ဟိုင်ခေဝေအ်ဟိုင် ဏ်အေ က်တဝ် ဝေးဆိုင်ခေ ကေ့ဖ်ဆာတွယ် ဖိုင် ဆိုအ်မးအင်းယူသယ်ခါ (ဝေး)ဏ်ထေသိုင်ဏ် နက်အွေးလင်ထာ ဏ်အ်ကင့် မာဖ်လေထာဝယ် လ်ကျင်ကံင်ပျုတာအိုင်ခါ။သွာ လ်ခိုင်ခိုင်ဏ်ပုဝ် မှုဆိုကဲထါင်းဆိုကဲထဝ်သယ် ဆေဝ် လ်။

ကေးချက်

လ်ခိုင်တိုင်ဂိုလက်ဖေ [cryptography](#) ဖိုင် [ဒေတာ data](#) အ်ကါင်သယ်လ်ဖးဏ် ဖ်လေဝ်ဝေ မာဆိုမာကဲအ်ကင်း [capability](#) ဝေးဆိုင်လိက်ခါ [ဆိုတာစိက် encrypt](#)ခေ [ဆိုပုဝ်ထင်းdecrypt](#) ဏ်ခါ။

ဆိုကာစိက်

မု်ဟာယုါင်းဆိုပြိုင် (ဝေး) လိက်ခါခိုင်ဆိုမာသယ်လ်ဖး ပုမုခင်းခိုင်ခေ အ်ခင်ပုယဝ် ချက်ပါင်လ်ခါ။ လာဏင် ပုအေအ်ကေ့ အဝ်ဖင်းမသယ်စါစိုင် (ဝေး)စက်တုမိက်သယ် မု် ဏေဝ် အင်းဝေ [ဒေတာ data](#) အ်ဆိင်းအ်ကါင်သယ် ဝေးဆိုင်ခေ လ်ဟာဟိုင် [ဆိုကေးချက် key](#) သယ် ဆေဝ်လ်ခါ။ ဆိုပြိုင် ယောဝ် ဏေဝ်ဆိုမာဏ် အ် ခေအ်ဆိုခိုင် အ်ထဝ်ဟိုင် မု်သို့ဆိုပြိုင် ကေးအ်မင့်လ်ခါ။အ်စုဂ်ထုဂ်လ်ဆင့် ဆိုကဲထင်းဏ်ပုဝ် မု်အင်းလယ် [ဆိုကာစိက်](#) ခေ အင်းဆယ်ထါင် အ်ဝေး ဆိုပြိုင်သယ် ဆေဝ်လ်။ဆိုကာစိက်ဖိုင်ယိုင်မှုပညာ သေ့ဝ် လ် မိင် အ်ခေါဟ်စံင် ပုကိုင် ဝေ [ခိုင်တိုင်ဖုး cryptography](#) ဆေဝ်လ်။

ဆိုပုဂံထင်း

မာဟာဗေဒ်လားလိက်၌ ဣသိုယေဝ်ဂ် ညေ [ဒေတာ data](#) သယ်ဆောင်လိုဆါ။ အိုဂေ [ဆိုကာစိက် encryption ဆိုပုယောင်](#) ကို အိုဂေမာစးသာလိက်၌ သယ်ဆိုဖိုယိက် လိုမိင်ကို စးဆါင့်ညေ မှုစသယ်လိင်ပျက်မာပျက်လား အိုသစးလုက်ကွာဆိုမာကိုဆါ။

ပတ်စဝ်ဒ်မာစိတာ

ပတ်စဝ်ဒ်လိုမိင် [password](#) ကို ပိုအသေ့ဝ် ကော်ဝေ အင်းကိုဖေဖေ ဟိုဖိုပတ်စဝ်(စး) ကာစိက်ထာ ပို လိက်၌ သယ် ဆောင် လို။ ကို အေမာ ထေ့ဆာထာ ပတ်စဝ်ဒ်မာစိတာ အေခိုင့် ကိုင်စွးထုက်လိုဆင့်ဆါ။

ပတ်စဝ်ဒ်လေ့စ

[ပတ်စဝ်ဒ်လေ့စ](#) passphrase ယိုင် မှာဝေ [ပတ်စဝ် password](#) လိုမိင် ဆောင် လို။ ပိုအသေ့ဝ် ပတ်စဝ်ဒ်လေ့စ ကိုအင်းလယ်ထါင်ဆိုမာ အိက်ဒေယာ လိုပတ်စဝ် သိုင်ကော်ဝေဟိုင် စးဆါင့်ညေ လိက်ဖိုးယာကို မို မိုပိုညင်ဖေဟို လိုထေ့ဆာစးဟိုင် လိက်အအေးအးထိုင်ကို မိုဟုဝေစွးဝေဆဝေလို။ ပိုကိုမေ XKCD ကိုအို ညေဆိုဟေ့ဝ် လပ်ပျ အင်းတါင်ဆိုမာသယ် ဆောင် လို။ <http://xkcd.com/936/>

ပတ်စဝ်

ဆိုစးစါကို ထိုင်ကါင်း ဖေဆိုကော် (စး) လိုခဝ်ဖာ ပိုညင် ဆိုမာညေ ပိုဆိုမာသယ်ကို အို ညေအို ထေဟ်အိုဆင့် လိုစယ်ဝေ အိုခေါဟ်စိုင် ဆိုအေကင်း [ပတ်စဝ် password](#) လိုဟာ နက်အွးလင် ကော် ဝေအိုကျိုင်ကို စးသိုယော့ ဝယ်ထဆါ။ အိုထေဟ်အိုဆင့် မာသိုဝေ လိုအိုင်လါင်အိုကင့်ဝေ သိုင် စက်တိုမိက်သယ်သစးအိုဝေညး ဆောင် လို။ အိုမိင်ထိုင်စွး ပတ်စဝ်ဒ်သယ်ကို ခင့်ထေဝေလိက်ဖိုးအးကိုလို ဖိုင် ပို ကိုင် ဝေ [ပတ်စဝ်ဒ်လေ့စ "passphrase"](#) ကို ဆောင် လိုဟိုင် မှာ ဆိုခါင်လိုဖိုး အိုခဝ်ပိုယိုင်သစးလိုကာမှာဝေ ဆောင် လို။ မှာ မာစတာပတ်စဝ် [master password](#) ခဝ်သစး ယိုင် မှာပတ်စဝ်ဒ်ဖာညောဟ်ထုက် လိုမိင် ဟိုင် ပုဂံထင်းပတ်စဝ်လို [ပတ်စဝ်ဒ်မာစိ နေ ဂျာ password manager](#) အို အိုင် (စး)ပတ်စဝ် ပိုအကပ်သယ်လိုဖးလိုဆါ။

ပတ်စဝ်ဒ်မာစိနေ ဂျာ

တူစူးဖမ်းသယ် ယိုင် မာကဲဝေ [ဆုံကာဓိကံ encrypt](#) ချေအင်းကျော်ထ ဖြည့်ဝေ ကိုပတ်စ်ဝံ မိုသိုဖေ့လ်မိုင် လို [မာစိုတာပတ်စ်ဝံ master password](#) အို အိုဝ် ဆါ။ လေဝ် မာဝေ စူးသိုခင်းမာထဝေဆာဟိုင် သို ကေဝ် ဝေ လိုစူးခိုင်ပတ်စ်ဝံ ဆိက်တ်မဲ-ချေ ဆာမစ်ဆုံမာဆုိုင်သယ်အိုခေါဟ်စံင် ကင်းထင်းကဲလာ-အိုဂုဏ်ဆုံမာဆါ။

မဝ်လ်ဝါ

[မဝ်လ်ဝါ Malware](#) ယိုင် မွဲဆုံခိုင်ဖျိုးအိုဖူး မှေဝေးရပ် ဆဝံဝဲလ် [malicious software](#) လိုဆါ။

ပွိုဂျိုင်သယ် အင်းတိုင် ချေအို တိုဇါင်းသယ်ဟိုင် မာစုဂ်လာ လိုဝိုင် လိုလိုဝိုင်စူး ကိုစက်တိုမိက်ဆါ။ ကိုင်ပျူတာအိုဃားဏ် မွဲမဝ်လ်ဝါ-လိုဆါ။ အိုခေါဟ်စံင် ပျူဂျိုင်သယ် အအေ့ထင်း ပတ်စ်ဝံခါ ကာဓိကံမာဏါင်း ကိုချေ မာပငြ်တူခွိုက်ဏ် [ဒေတာ](#) ဆါ။

ဆုံစေးဓါအင်းစာလ်ဖး

ယောဝ်- ဖိုင်ထိုင်ထိုပိတ်စိုဝ်အိုဟိုင်-စိုနစ် လိုဏင်ဏင် သို-ဖ်ဝေ “ဆုံစေးဓါအင်းစာသယ်” ဆါ။ အိုသေးသယ် လ်ဖး မိုမာ ဆိုင်ဖေ့ဏ် ကို ကိုသိုယော့ဝယ်ထာ ဆိုအိုတင်သယ်လ်ဖးဆါ။ ဆုံစေးဓါအင်းစာ ဆိုလင်ဖူးလင်ဆင့် သယ်ဏ် အိုသေးသယ်အိုဃူးချေ ပတ်စ်ဝံအေးမိုင်ဟိုင် မိုခါဖိုင်ချေ မိုဆယ်အင်းဃူဆုံ အိုတင် ဆါ။ ပိုမိုလပ်ပျူစေးသာ ကိုဆုံတိုယူဂ် အိုသေးသယ် အိုဟူဟာ ပတ်စ်ဝံ [password](#) ဆေဝ်လ်။ အင်းတိုင် အေထဝံ ၊ အေလင်မိုင်၊ အေကေးဟယ်ချေဆုံဖေးသယ်ဏ် လဝ်ထင်းထိုင်အိုသေးသယ်ဆါ။ အေဟိုင်မာဏါင်းထိုင်လ် အိုလင်- ဟေ့ဝ် စေးဏ်ဆါ။ အိုခေါဟ်စံင် ကင်-စိုင်ဃုဝ် ကိုအလေဝ်ထင်း ကိုမေဝ်- တိုင်ဃုခွိုက်ဏ် ကိုအင်းတိုင် လဝ်ထိုင်လာ-ဆုံခိုင် “ correct Battery Horse Staple = ကပ်လဲဘက်ထွေဟ်စံစတပဲလ်” ဆေဝ်လ်ဆါ။

ဏာခွိုမိုင်ဆုံမာတဝ်လိုင်

“ကိုဝ်မိုင်မိုင်ဏ် သေ့ယော့ဟိုင် ကိုဝ်ဏင်ဏင်ဏ်ဆုံအို” ဖိုင် မိုအွေးလင်စိုနစ်သယ်ခါ မိုသိုဆာ-အိုမိုင် [ပတ်စ်ဝံ password](#) ကို အေမာပါထာ ဆို ပြိုင်ယဝ်အိုဝ် ခိုင်ဏင်ပိုသါအေးဆါ။ ဆုံမာဆိုင် [ဏာခွိုမိုင်ဆုံမာတဝ်လိုင် two-factor authentication](#) သယ် ခဝ် စူး လိုဝိုင် ချေဆုံ အင်းဏင်ခိုင်ဖါ ချေဏ်အိုကျိုင်သယ်ထဝေဆာမာဆါ။ ဏာခွိုမိုင်ဆုံမာသယ်ဏ် မာ မာဖေ့ဝေလိုပါဝေ ဆုံစေး ဓါ ခိုင်ဟိုင် သိုစိုဝ် ကဲလာ- လို လေဝ် အေးမေးလ် ချေလိက် ဖျိုး ချေ ဂိုင်ဆုံတူထဝေဆာလိုဆါ။ ပွိုဂျိုင် သယ်ယိုင် ဖေ့ဝေမိုဓါင်ဖို-ချေ ခိုင်ဖါစက်တိုမိက် ဆေဝ် လ်။ ဟူ USB ဆုံတဝ်လိုင်သယ်မာ ဆိုင်ဖေ့ ဝေ ပိုဆုံမာဏ် သိုဝ်ဆေဝ် ကိုမိုဏာခပျာ့ဃူဘေဏ် သိုဝ် ချေ အေင် တာနက် ဆုံမာ ဆိုင်ဝေ ဂုဂ်လ်၊ ပလေဝ်ပါ (PayPal) ၊ ချေ တွစ်တာသယ်ဏ် မွဲဏာခွိုမိုင်ဆုံမာတဝ်လိုင်ဆါ။

